

tis sibi fecisse ad fidei suae confirmationem visus est, si episcopis per loca singula in sermone congressus omnes eiusdem fidei praedicatores doctoresque reperiret. Irenaeus rursus cum ecclesiae auctoritatem haereticis obiicit (44), episcoporum tantum sententiam obiicit secundum seriem ab apostolis succedentium, horumque sensum & fidem ecclesiae sensum, & fidem existimat: & illis qui refragetur, eum ecclesiae refragari. Cyprianus item in libro de simplicit. praelat. An esse sibi, inquit, cum Christo videtur, qui adversus sacerdotes Christi facit? qui se a cleri societate secernit. Arma ille contra ecclesiam portat, contra Dei dispositionem repugnat, &c. qui contemptis episcopis, & Dei sacerdotibus derelictis audet, &c. Et in epistola ad Pupianum (45), Christus dicit ad apostolos, ait, ac per hoc ad omnes praepositos, qui apostolis vicaria ordinatione succedunt, Qui vos audit, me audit: & qui vos reiecit, me reiecit. Et posterius asserit, ecclesiam non esse multitudinem contumacium, sed plebem sacerdoti adunatam, & gregem suo pastori adhaerentem. Unde qui cum episcopis non sint, eos in ecclesia non esse, frustra sibi eos blandiri, qui pacem cum sacerdotibus non habuerint. Cum ecclesia, quae catholica una est, scissa non sit, sed connexa, & coherentium sibi invicem sacerdotum glutino copulata, &c. Augustinus (46) demum, quoniam longum est omnes commemorare, cum adversum haereticos ecclesiae auctoritate nititur, episcopos apostolis ad sua usque tempora succedentes plane intelligit.

CA-

- (44) Lib. 3. cap. 3. Lib. 4. cap. 43. & 63.
 (45) Nona. 4. lib. 7. quest. 1. Scire debes.
 (46) Lib. 28. contr. Faustum, cap. 2. & lib. 33. cap. 6.

CAPVT V.

Adversus hanc postremam conclusionem obiectiones quaedam.

ATque in harum conclusionum & explicationem & confirmationem abunde haec dicta sufficerent, nisi huic postremae illud a quibusdam Theologis obiiceretur: quod tempore dominicae passionis apostoli omnes Christi fidem amiserunt: quo fieri, ut & episcopi omnes apostolis succedentes possint Christi fidem amittere. Nam quod eo tempore in sola beata Virgine fides permanserit, candela, inquit, illa significat, quae in officiis eorum dierum sola non extinguitur, unde discipuli lumen, quod amiserant, receperunt. Quoniam autem ratio haec infirma illis etiam videbatur, eandem omnino rem, & sanctorum veterum, & scripturae sacrae testimoniis confirmant.

Primum ergo argumentum ex illo trahitur, quod per Matthaeum (1) Dominus dicit, *Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte: scriptum est enim, percuriam pastorem, & dispergentur oves gregis*, id est, ab unitate fidei solventur. Sic enim Glossa interlinearis exponit.

Secundum, ex eo quod apud Lucam (2) legitur, verba mulierum nunciantium Christi resurrectionem visa apostolis esse quasi deliramenta.

Tertium, ex eo quod Marcus tradit (3), Christum exprobrasse omnibus apostolis incredulitatem, & duritiam cordis.

Quartum, ex Augustino (4) in illud psalmi, *Defecerunt oculi mei: omnes*, inquit, *discipuli desperaverunt, quod ipse esset Christus. A latrone apostoli victi sunt, qui tunc credidit, quando ipsi defecerunt.* Refert etiam Cardinalis Turrecremata (5) in hoc idem Ambrosium, Hieronymum, Gregorium,

Ll 2

Ili-

- (1) Cap. 26. (2) Cap. 24. (3) Cap. 16. (4) Psalm. 68.
 (5) Lib. 3. summa cap. 61.

Isidorum. Verum, difficile est, de eorum facilitate, perinde ut causa postulat, dicere: qui huiusmodi argumentis permoti, apostolos in universum omnes fidem perdidisse aiunt. Id quod non cum ratione solum, sed etiam cum sacris literis pugnat. Nam, ut de Petro taceamus, cuius fidem non defecisse posterius demonstraturi sumus (6), adhuc opinio illa de cæteris apostolis non modo non certa, sed ne probabilis quidem est. *Discipuli*, inquit (7), *abierunt in Galileam, in montem, ubi constituerat illis Iesus: & videntes eum adoraverunt, quidam autem dubitaverunt.* Quidam, ait, non omnes. Video autem, hanc dubitationem a nonnullis non ad apostolos, sed ad alios nescio quos discipulos referri: sed mihi semper Theophilacti magis, ac Remigii sententia placuit, qui illam docent ad tempus, quo Christus ante discipulis apparuerat, referendam. Id quod Marcus, ut opinor, intellexit, cum ait: *Increpavit incredulitatem, & duritiam cordis, quia iis, qui viderant eum resurrexisse, non crediderant.* Sive enim apparitio hæc, quam Marcus scribit, in die Ascensionis fuerit, ut multis placet, sive antea, quemadmodum nonnullis etiam videtur, dubitandum non est, quin eas increpationes hic Marcus recapitulando perstrinxerit, quas sparsim alii evangelistæ conscripserunt. *Quia iis*, inquit, *qui viderant eum resurrexisse, non crediderant.* Constat autem ex aliis evangelistis incredulitatem, & duritiam cordis ex ea scilicet causa, quia his, qui viderant Christum surrexisse, non est creditum, non ad omnes apostolos pertinere. Petrus namque & Ioannes audito nuntio cucurrerunt ad monumentum: ac Iacobus iuxta Hebræorum evangelium ab hora, qua biberat Domini calicem, iuravit se non comesturum panem, donec Christum videret resurgentem: ut auctor est Hieronymus in catalogo scriptorum ecclesiasticorum. Non igitur omnes apostoli fidei iacturam fecisse credendi sunt, nisi, quod absurdum est, omnes infideles fuisse credideris. Non enim fides semel a Christiano suscepta, nisi per infidelitatem tollitur (8). Illud absurdius, hæreseos notam apostolis universis inurere. Quod

(6) Lib. 6. cap. postremo. (7) Matth. ultim. (8) Apostolos omnes fuisse infideles Turrecrem. concedit. 3. lib. sum. cap. 61.

Quod qui faciunt, idque sine idoneis, & urgentibus causis, hi non solum illis, sed Christo etiam & ecclesiæ iniurii sunt. Iam argumenta illa infirma esse quis non videt, quæ auctores illius opinionis subiecerunt? Quæ quidem partim a nobis ante confutata sunt, partim uno nunc verbo confutabuntur. Si enim quicquam probant, id solum probant, apostolos in fidei confessione defecisse, aut etiam in fide viva, quæ per dilectionem operatur. Huc vero referri potest consuetudo illa ecclesiastica extinguendi omnes cereos præter unum. Quamquam Rupertus lib. de divin. offic. 5. asserit, extinctos cereos priores significare prophetas a Iudæis interemptos, at cereum illum, qui ad breve tempus absconditur, significare Christum. Sane vero etiam si apostoli tunc temporis fide caruissent, nihil tamen contra conclusionem haberetur. Nam, ut Augustinus admonuit (9), tunc apostoli defecerunt, cum nondum erant duces ecclesiæ, nec illud impletum fuerat, *Ego confirmavi columnas eius.* Vnus ergo tunc erat pastor Iesus Christus. At Petrus ac reliqui apostoli postea quam a Christo pastores constituti sunt, sine controversia fidem semper catholicam tenuere. Cæterum, quod hæretici calumniantur, pastores ecclesiæ homines esse, fallereque proinde ac falli posse, argumentum exiguum sane atque mendicum est. Aliud quippe fuerit de humanæ naturæ imbecillitate disputare, aliud de divina gratia, & providentia, qua homines in veritate fidei continentur. Tota namque simul fidelium concio homines sunt: Prophetæ item, apostoli, & evangelistæ homines erant: sed quoniam spiritum veritatis accepere, in falsam fidei doctrinam venire non poterant. Sic ergo & ecclesiæ doctores universi homines quidem sunt, sed quoniam divino spiritu gubernantur, & aguntur in vera dogmata, nequeunt in falsa declinare.

Illud autem, quam ineptum, quam frivolum, quam ridiculum? Quod quidam interpretantur, ideo nos in ecclesiam non credere, quia homines sunt: *omnis vero homo mendax.* Non est hæc illa profecto causa, quæ gravissimos viros ad-

(9) In Psalm. 114.

adduxerit, ut in ecclesiam credendum esse negarent. Sed antiquior & pulchrior, & ab auctoribus ipsis profecta alia causa est. Augustinus quippe *Credimus*, ait (10), *Petro, credimus Paulo, in Paulum aut Petrum non credimus: credere enim in eum, est credendo amare, credendo in eum ire.* Hactenus Augustinus. Et Rufinus, *Non dicitur*, inquit, *in sanctam ecclesiam, sed sanctam ecclesiam credendam esse, non ut Deum, sed ut ecclesiam Deo congregatam. Hac itaque prepositionis syllaba creator a creaturis secernitur.* Hæc ille. Ob id igitur auctores hi non admittunt, ut in ecclesiam credamus, quia ecclesia fidei nostræ finis non est.

Existit autem hoc etiam loco quædam quæstio subdifficilis. Cum enim a Hieronymo dupliciter ecclesia dicatur (11): & ea, quæ non habeat maculam aut rugam, & vere corpus Christi fit, & ea, quæ in Christi nomine, absque plenis virtutibus, imò cum vitiis quibusdam admixtis, congregetur: unde nobis constare poterit, utro nam modo nomen ecclesiæ capiat, cum dicitur *columna, & firmamentum veritatis*? Hæretici siquidem quicquid in scripturis proditum est, quod ad ecclesiæ, vel auctoritatem spectet, vel veritatem, id totum non in posteriore sensu, sed in priore accipiendum cavillantur. Concedunt itaque spiritum veritatis ecclesiæ sanctorum: ecclesiæ, quæ malos habeat permixtos, non concedunt. Nec ea se solum ratione tuentur, quod in voce ambigua liberum est utramlibet significationem eligere, sed argumentis aliis in id etiam incumbunt, ut hoc loco, & quæstione ecclesiæ nomen non aliter usurpandum esse persuadeant. Illud primum est, quod Hieronymus sentit, ecclesiam in secundo significatu abusive dici: *ut fortis*, inquit, *prudens, castus, iustus & temperans, interdum plene pro his, qui perfecta virtutis sunt, interdum abusive pro his, qui sunt incipientes, accipiuntur.* Si ergo prior significatio propria est, posterior impropria: commodius sine dubio ecclesiæ vocem in illa priore, hoc est, pro iustorum concione usurpabimus. Rursum, cum Apostolus illa dicit, *Ecclesia subiecta est Christo,*

(10) In Psalm. 77. & tract. 29. in Ioann. De pœn. dist. 2. §. Ex præmissis. (11) In comm. ad Galat. 1.

& *Christus dilexit ecclesiam, &c. & Christus caput est ecclesiæ, ipse salvator corporis eius: vox illa pro sanctorum congregatione accipitur, ut Hieronymus Augustinusque interpretati sunt.* Quid igitur causæ erit, cur aliter accipiamus, cum ecclesiam scribit apostolus *columnam esse ac firmamentum veritatis*? Præterea, encomio illo nobilitavit Paulus non ecclesiam quamlibet, sed eam quæ esset domus Dei. At domus Dei soli iusti esse creduntur, ut etiam Augustinus ait (12); non ergo columna veritatis est nisi ecclesia sanctorum. Præterea, Augustinus diserte docet (13), domum ecclesiamque Dei, quæ in bonis solum fidelibus est & sanctis Dei servis, eam esse quæ ædificata est supra petram, quæ etiam claves accepit, ac potestatem solvendi, & ligandi. Eadem ergo domus Dei est, quæ est columna & firmamentum veritatis. Quamobrem, si pastores, qui ecclesiæ sibi nomen vendicant, mali sunt, non ad eos hæc, & alia similia pertinent. Quod & Augustinus idem multis aliis locis confirmat (14). Quæ si vera sunt, non solum conclusio illa postrema, quæ nunc expenditur, sed reliquæ omnes funditus evertuntur: & quicquid omnino hoc nobis loco constitutum est. At vero, quanquam in eam sententiam hæc, & alia plura ab hæreticis disputantur, nos tamen ecclesiam sequi oportet, & ab omni, quod abhorret ab ipsius approbatione, fugere. Primum autem hoc intelligendum puto, quæ nunc ab illis defensionis ratio viaque tentatur, eam non modo nostras rationes evertere, sed ad id etiam deducere, quod fidei catholicæ, rerumque omnium publicarum naturæ dissonum atque inimicum sit. Si enim spiritus veritatis solum bonis a Christo est in evangelio promissus, ceteræ quoque promissiones ad ecclesiam, quæ ex solis iustis constituitur, pertinebunt. Quocirca, dicendum est enim sapius, nec legum ferendarum auctoritas, nec clavium potestas, nec peccatorum remissio, nec doctrinæ vis, nec sacerdotii religio, nec ulla

(12) Lib. 7. contr. Donatist. cap. 51. 24. q. 1. omnibus.

(13) Eod. lib. & cap. (14) Lib. 3. contr. Donat. cap. 18. & lib. 5. cap. 20. & 21. & lib. 6. cap. 3. 1. q. 1. remissionem de comm. dist. 4. Quomodo exaudit.

omnino publica evangelii facultas, nisi in ecclesia omni ex parte bona invenietur. Cum vero in ecclesia catholica, quæ inde ab apostolis fuit, semper fuerint mali bonique permixti: in ea nimirum nulla fuisset firma fides, nulla certa veritas, nulla expressa potestas, nulla solida auctoritas. Ita omnia, quæ, vel pontificum, vel conciliorum, vel totius etiam ecclesie consensione decreta ac definita sunt, nullas omnino haberent vires. Sive enim excipias, eos non esse iustos, sive, ut iusti sint, esse tamen nobis incognitos: utralibet via & modo illorum dogmata, scita, leges, eludes. Eritque quemadmodum supra diximus, res Christi publicæ omnium, quæ fingi possunt, stultissime atque absurdissime constituta. Itaque fit verum illud, quod initio dixi, spiritum veritatis, fidei catholicæ fulcimentum, cæteraque Spiritus Sancti charismata ei ecclesie esse & promissa & data, quam apostoli sua doctrina miraculisque fundarunt, ad quam iidem suas conscribere epistolas, quam in terris semper habuit Christus, quam sacræ literæ apte prudenterque describunt ex bonis ac malis piscibus, ex frumento & zizaniis, ex tritico & palea, ex fatuis, sapientibusque virginibus, e servis probis improbisque constantem. Hæretici ergo ecclesie nomen sibi habeant, & invidiosum, & obscurum, eamque ecclesiam interpretentur, quam adhuc nemo est mortalium intuitus: nos autem ecclesiam ex consuetudine tum divini sermonis, tum etiam vitæ nostræ interpretemur. Nec metiamur eam, ut superbi & arrogantes, verborum magnificentia: sed ecclesiam eam, quæ habetur, existimemus, illam autem omittamus, quæ omnino nusquam reperitur. Homines enim sumus, remque proinde publicam, quæ est in hominum usu, vitæque communi, non eam, quæ fingitur, sperare debemus. Quæ omnia sic a me dicta existimari velim, non ut nulla in terris sit coram Deo honorum multitudo atque collectio, quæ & ecclesia, & sponsa, & amica Dei in sacris literis nuncupetur: sed ut eos nos a malis in domo, & ecclesia Dei minime separemus, ubi vasa aurea & argentea sunt, lignea quoque, & fictilia: non in honorem omnia, sed quædam vel in contumeliam. Verum hæc explanata sunt ante satis, ut arbitror, diligenter. Iam argumentis illis respondeamus, quæ modo suggestimus: nam

iis,

iis, quæ a principio libri huius sunt posita, capite sequenti, eodemque postremo respondebimus.

In voce, inquit, ambigua licet e multis unumquodlibet significatum accipere. Minime, inquam, gentium. Sed antecedentia primum & consequentia spectanda sunt: deinde considerandum, quæ natura rerum sit, quid cohereat, quid repugnet, multaque omnino alia, quæ nos in tertio decimo libro accuratius & exquisitius persequemur. Quod si ubi dona ecclesie Christus pollicetur continendis in officio ac veritate fidelibus necessaria, ea nos ad latentia solum & invisibilia membra referimus: inania profecto essent dona illa, parumque ad communem utilitatem accommodata. Quin ut supra ostensum est, noxia essent, ac perniciose valde, quippe quæ perditissimis quibusque civibus & dissidiorum præberent perpetuas causas, & in omnibus omnino flagitiis impunitatem ac licentiam sempiternam. Iam vero si ratione duce ac magistra eum iniuriam principi bono & sapienti censemus, qui illius privilegia sic interpretatur, ut non solum frustra, sed in perniciem concessa esse videantur: quanto magis ille erit Christi iniquus, pravus, & malitiosus interpres, qui gratias & favores, quos reipublicæ suæ promissit Christus, in eum sensum acceperit, qui non modo vanitatem præ se ferat, sed afferat vel exitium? De ecclesia igitur, quæ bonos simul malosque complectitur, locus ille Pauli, cæterique similes intelligendi sunt. At talis concio ac cæcus abusive ecclesia dicitur. Id primum nego. Nec enim de forti, prudenti, iusto ac temperanti eadem est causa. Fateor siquidem cum Hieronymo, eiusmodi virtutum vocabula ad incipientes atque imperfectos non nisi per abusum traduci posse. Quoniam vera virtutis definitio non illas incohantes &, ut ita dicam, informatas dispositiones, sed habitus plane absolutos atque perfectos exprimit, quemadmodum Aristoteles, Divus Thomas, ac reliqui veri Philosophi tradiderunt. At ecclesie vox nihil tale indicat, quale isti fingunt, unde malos ab eo cætu excludamus, qui ecclesie sibi nomen proprie vendicat. Quamobrem nulla est improprietas, nullus abusus, si ecclesia etiam ea nuncupetur, quæ in uno baptismo, una fide, una religione, improbos habeat probis admixtos.

Tom. I.

Mm

Quan-

Ququam aliter dein respondere possumus, Hieronymum de ecclesia Christi in eum sensum fere loqui, in quo populum Dei, domum Dei, servos Christi propemodum usurpamus (15). Fit enim nescio quomodo, ut casus gignendi additus ad bonos potissimum vocum illarum intelligentiam deducat. Ita si ad ecclesiam vitio depravatam referantur, abusus fortasse nonnullus est, qui mente magis concipi, quam verbis significari potest. Nam & populus Dei ille in sacris literis dicitur frequentissime, qui Deo peculiariter dicatus est, in quo scilicet Dei fides viget ac cultus, quamvis in eo sint aliqui peccatores. Sed ad Hieronymi testimonium fati.

Ad id vero quod subiectum est, capite sequenti respondebimus, ubi explicabitur, quonam sensu ad Ephesios 5. apostolus ecclesiam nominavit. Quod autem domus Dei etiam illa sit domus magna, in qua sunt vasa aurea & argentea, lignea quoque & fictilia, non est necesse demonstrare. Id tamen, etsi perspicuum est, ad futurum tempus reservamus, cum primi capituli argumenta diluentur. Iam, quod postremo loco ex verbis Augustini obiicitur, id caute & legendum & audiendum est, quemadmodum ante nos viri ecclesiastici admonuerunt. Possunt enim verba illa duplicem sensum ingerere. Vnum, ut soli iusti intelligantur Christi & ecclesiae administrari esse, soli remittere peccata, soli ecclesiasticam habere & auctoritatem & potestatem. Quem sensum constat non rationi solum, sed ecclesiae fidei, sacrisque etiam literis repugnare. Sed de hac re non est huius, aut loci, aut instituti differere. Alter ergo sine dubio Augustini sensus est, ut soli iusti dicantur claves regni caelorum, potestatem ligandi, ac solvendi, spiritum veritatis & reliquas spirituales gratias accepisse: quod universa dona haec non propter malos, sed propter bonos ecclesiae & promissa & collata sint. Sic enim quae oeconomicis ac dispensatoribus paterfamilias tribuit in
fa-

(15) Dupliciter homo Dei dicitur. Sanct. Thom. 3. part. quest. 48. art. 4. ad primum.

familiae commoditates distribuenda, non oeconomicis haec, sed familiae ipsi tributa esse intelliguntur.

Sic quae episcopis & clericis populus dedit in pauperum expendenda usus, ea non episcopis & clericis, sed pauperibus dicitur contulisse. Sic etiam, si princeps homini ignoto quicquam ob amici sui preces meritumque donarit, id iure ac vere dicit se non homini ignoto, sed amico donasse. Ad quam omnino legem illa quoque explicanda sunt, quae ex Augustino (16) contra Petri & successorum eius auctoritatem afferuntur. Claves non unus homo Petrus, sed unitas accepit ecclesiae. Item, potestatem ligandi ac solvendi Petrus cum omnibus, tanquam personam gerens ipsius unitatis accepit. Item ecclesiae claves datae sunt, cum Petro datae sunt, & cum ei dicitur, ad omnes dicitur: *Pasce oves meas*. Quae omnia, ut opinor, nihil aliud significant, quam Petrum ac ceteros ecclesiae ministros, nec sibi, nec ob sua merita, sed ecclesiae obque ecclesiae causam claves, reliquaque evangelii publica munera accepisse. Ququam priora illa scio aliter ab aliis interpretari. Sunt enim qui ea referant ad usum potestatis, quem mali, quia legitimum habere non possunt, dicuntur non habere. Alii referunt omnino ad gratiam, non illam sacramentalem, quae etiam per malos ministros dari solet, sed quae precibus ministri respondet, ut de con. d. 4. quomodo Augustinus videtur significare. Alii tamen existimant, Augustinum de publicis raptoribus, usurariis, concubinariis, sacrilegis, loqui (17). A quibus olim, perinde ut si essent ab ecclesia praecisi, non licebat sacramenta percipere. Ideoque illiusmodi ministri gratiam sacramentorum non dabant. Verum hoc disputare, ut saepe iam diximus, non est huius diei ac temporis. Et Valdensium insania iam pridem explosa est, nec in eo negotio nos nunc oportet elaborare. Itaque de his dictum est satis. Nunc argumenta, quae a principio contra ecclesiae auctoritatem posita sunt, quam brevissime possumus, refellamus.

Mm 2

CA-

(16) In serm. apost. Petri & Pauli. Homil. 10. in Ioann. in libr. de ago. Christ. (17) Contr. Donat. lib. 5. cap. 22.